

Veelplegers hebben een groot aandeel in de gepleegde criminaliteit en ervaren overlast. Het Veiligheidshuis speelt een belangrijke rol in de aanpak van deze stelselmatige daders. De decentralisaties in het sociale domein vormen een kans om hen effectief aan te pakken. Tegelijkertijd komt deze aanpak onder druk te staan door de bezuinigingen.

DOOR Frank van Summeren

Decentralisaties zijn kans voor effectieve aanpak

Het Veiligheidshuis en de aanpak van veelplegers

Criminaliteit is een veel voorkomend probleem in Nederland, dat zorgt voor overlast en onveiligheidsgevoelens onder de burgers. Het staat de laatste jaren hoog op de politieke agenda in Nederland. Dat blijkt wel tijdens de verkiezingscampagnes waarin criminaliteit en veiligheid steevast één van de belangrijkste thema's is. Het wordt nog eens bevestigd in het regeerakkoord van het huidige kabinet, waarin de bestrijding van criminaliteit een prominente rol vervult.

Uit recent onderzoek komt naar voren dat een klein deel van de delinquenten verantwoordelijk is voor een groot deel van de criminaliteit en de ervaren overlast. Zo bleek uit analyses dat een beperkte groep stelselmatige daders, verantwoordelijk is voor zestig procent van de gepleegde criminaliteit. Het gaat hier om de zogenaamde veelplegers. Het mag duidelijk zijn dat het terugdringen van de recidive van deze categorie delinquenten, een groot effect heeft op de criminaliteitscijfers en de ervaren veiligheid van burgers.¹

Integraal

In de praktijk blijkt dat de aanpak van deze veelplegers vanuit een enkelvoudige optiek onvoldoende effectief is. Een aanpak die alleen aandacht besteedt

aan repressie, oftewel de strafrechtelijke afdoening van een misdrijf, doet onvoldoende recht aan de complexe situatie waarin criminaliteit tot stand komt. Om criminaliteit daadwerkelijk te voorkomen moet niet alleen aandacht worden besteed aan repressie, maar moet eveneens worden ingezet op het voorkomen van recidive door middel van preventie. Het zwaartepunt van het hedendaagse criminaliteitsbeleid ligt dan ook niet langer bij de strafrechtelijke aanpak van crimineel gedrag, maar bij het verkleinen van de kans op afwijkend, crimineel gedrag.²

Multi-problematiek

De groep stelselmatige daders die verantwoordelijk is voor een groot deel van de ervaren overlast en criminaliteit kenmerkt zich veelal door een complexe meervoudige problematiek waardoor het moeilijk is om een 'normaal' leven te leiden. Het gaat hier om psychische problemen, een alcohol- en/of drugsverslaving, geen eigen woonruimte, geen opleiding, geen baan, hoge schulden, sociaal isolement en sociale uitsluiting. Opvallend is ook de sterk bepalende rol van familie, vrienden en kennissen. Bij een solide thuissituatie, waarbij geen personen uit de directe omgeving drugsverslaafd, dan wel gedetineerd,

dan wel onbehoorlijk gedrag vertonen, is de kans op ontsporen aanzienlijk kleiner.³

Veiligheidshuis

Om een gedragsverandering van een stelselmatige dader te bewerkstelligen, volstaat het niet om slechts één of enkele problemen van hem of haar aan te pakken, maar is een breed opgezet hulpverleningstraject noodzakelijk waarin aandacht wordt besteed aan alle leefgebieden. Bij een dergelijke brede integrale aanpak zijn veelal tal van organisaties en maatschappelijke instanties betrokken die gezamenlijk de problematiek te lijf gaan. Het Veiligheidshuis, waarin gemeentelijke diensten, politie, justitie en diverse zorg- en welzijnsinstellingen samen onder één dak werken, speelt een belangrijke coördinerende rol bij de integrale persoonsgerichte aanpak van veelplegers. Het Veiligheidshuis is de plaats waar de partnerorganisaties bij elkaar komen voor afstemming, waar (indien mogelijk) informatie wordt gedeeld en (indien nodig) wordt opgeschaald als de betreffende veelpleger of een betrokken partnerorganisatie zich niet aan de gemaakte afspraken houdt.⁴ In het land zien we goede initiatieven om veelplegers aan te pakken en op het rechte pad te houden. Dit artikel

schetst een drietal projecten, waarin een integrale persoonsgerichte aanpak van veelplegers wordt gehanteerd. Bij alle drie vervult het Veiligheidshuis een coördinerende rol.

Top 600 aanpak

De gemeente Amsterdam tracht met de Top 600 aanpak de recidive onder de meest criminele jongeren terug te brengen en op die manier het aantal high impact delicten te verminderen. Ook wil de gemeente Amsterdam het persoonlijk perspectief van de veelplegers (en hun directe omgeving) verbeteren en voorkomen dat broertjes en zusjes van de criminele jongere ook het slechte pad op gaan. Om dat te bereiken worden veelplegers zoveel mogelijk opgepakt en versneld voor de rechter gebracht en opgesloten. Eenmaal in detentie kan worden gestart met het aanpakken van de problemen die ten grondslag liggen aan het criminele gedrag van de jongere, zoals psychiatrische problemen vaak in combinatie met verslavingsproblematiek. Wanneer de detentie ten einde loopt en de problematiek van de jongere is gestabiliseerd, wordt het hulpverleningstraject voortgezet buiten de muren van de gevangenis. Zo wordt een deel van de jongeren uit de Top 600 aanpak geplaatst bij Stichting Herstelling, waar zij onder begeleiding van een werkmeester de forten van de Stelling van Amsterdam opknappen. Hier moeten jongeren hun oude, vaak negatieve gedrag afleren en nieuwe vaardigheden opdoen zodat zij weer op eigen benen kunnen staan in onze maatschappij.⁵ De Top 600 aanpak van de gemeente Amsterdam is succesvol. Uit de monitor van het project blijkt dat het aantal aanhoudingen met 59 procent is gedaald en dat het aantal gedagvaarde zaken (recidive) met 57 procent is afgenomen.

Top X aanpak

Het Veiligheidshuis district Bergen op Zoom is, naar voorbeeld van de Amsterdamse Top 600 aanpak, gestart met de Top X aanpak gericht op jonge notoire plegers van woninginbraken, overvallen en straatroven die een grote impact hebben op de slachtoffers en de samenleving. De aanpak richt zich niet alleen op de individuele persoon, maar betreft ook het gezin van de jonge dader bij de aanpak. Ook hier gaat er speciale

aandacht uit naar jongere broertjes en zusjes van de criminele jongere om te voorkomen dat ook zij het criminele pad kiezen. Betrokken partners bij de Top X aanpak onder regie van het Veiligheidshuis zijn gemeenten, politie, justitie, de Raad voor de Kinderbescherming, Novadic-Kentron, GGZ-WNB en Reclasse- ring Nederland.

Project Mammoet

In de Schilderswijk in de gemeente Den Haag is de Politie Haaglanden in samenwerking met de gemeente Den Haag, de reclassering en het Openbaar Ministerie het project Mammoet gestart om een einde te maken aan de criminaliteit en overlast die veroorzaakt wordt door een jeugdbende in de omgeving van de Delftselaan. De criminele jongeren houden zich bezig met straatroven, inbraken en gewapende overvallen. Ook bij de aanpak van deze criminele jongeren wordt

gekozen voor een combinatie van (werk) straffen, gedragstrainingen en toezicht. Het project heeft geresulteerd in een groot aantal aanhoudingen van bewoners van de Schilderswijk die zich schuldig hebben gemaakt aan ondermeer diefstal, inbraak en handel in drugs.

Toekomst

Het Veiligheidshuis blijft de komende jaren volop in ontwikkeling. Er wordt door het ministerie van Veiligheid en Justitie ingezet op verdere doorontwikkeling en regionalisering van de veiligheidshuizen.⁶ Daarnaast is ook de omgeving van het Veiligheidshuis drastisch aan het veranderen. Hierbij valt te denken aan de decentralisaties in het sociale domein, bezuinigingen rijksbreed en bij diverse partners, de wijzigingen in het politiebestedel en de wettelijke verankering van de regierol van gemeenten. In het vervolg van dit artikel wordt ingegaan op wat

deze ontwikkelingen betekenen voor de aanpak van veelplegers in het Veiligheidshuis.

1. Decentralisaties in het sociale domein

Het Rijk geeft gemeenten steeds meer taken en verantwoordelijkheden. Zij hevelt de begeleiding, ondersteuning en verzorging uit de AWBZ over naar de Wmo, stuurt aan op een nieuwe participatiewet en maakt gemeenten verantwoordelijk voor de gehele jeugdzorg. De decentralisaties in het sociale domein vormen een kans om veelplegers met complexe problematiek effectief aan te pakken onder regie van de gemeente. Tegelijkertijd vormen de decentralisaties in het sociale domein, die gepaard gaan met forse bezuinigingen, een grote uitdaging voor gemeenten die meer moeten gaan doen met minder geld. Dit betekent dat er minder budget voorhanden is voor hulpverlening aan veelplegers met complexe problematiek, waardoor zorg- en welzijnsinstellingen meer met elkaar moeten gaan concurreren om in aanmerking te komen voor financiering van hun diensten. Hierdoor kan de onderlinge samenwerking tussen instellingen in het Veiligheidshuis bij de aanpak van veelplegers onder druk komen te staan.

2. De totstandkoming van de Nationale Politie

In Nederland is per 1 januari 2013 de Nationale Politie een feit. De nieuwe landelijke politieorganisatie bestaat uit 10 regionale eenheden en regioburgemeesters in plaats van 25 regiokorpsen en regionale korpsbeheerders. Kortom een compleet vernieuwde politieorganisatie. Dit betekent dat de samenwerking met de politie en haar veiligheidspartners (voor een deel) opnieuw moet worden opgezet. Temeer omdat zich in de jeugdzorg een omgekeerde beweging heeft voorgedaan. Het is de vraag hoe de samenwerking tussen de gecentraliseerde politie en de gedecentraliseerde jeugdzorg in de praktijk vorm gaat krijgen.

3. Gemeentelijke regierol op zorg en veiligheid

Met de totstandkoming van de Nationale Politie en de decentralisaties in het sociale domein komt de regie op zorg en veiligheid meer en meer bij gemeenten te liggen. Dit biedt kansen om veelplegers met complexe problematiek

integraal aan te pakken onder regie van de gemeente, die haar bevoegdheden en (financiële) middelen ziet toenemen. Een sleutelrol in de aanpak van veelplegers ligt dus bij de gemeente die de samenwerking tussen de zorg en justitiepartners moet organiseren en regisseren. Een belangrijk instrument hierbij is het Veiligheidshuis, van waaruit de gemeente haar aanpak van veelplegers kan coördineren met haar partners.

Tot slot

Een relatief kleine groep notoire daders is verantwoordelijk voor een groot deel van de gepleegde criminaliteit en ervaren overlast. Hun criminele gedrag heeft een grote impact op de slachtoffers en brengt bovendien grote maatschappelijke kosten met zich mee. De integrale persoonsgerichte aanpak heeft aangetoond een uitstekend middel te zijn in het oplossen van de meervoudige problematiek van deze stelselmatige daders. Het is een instrument dat, onder

coördinatie van het Veiligheidshuis, een belangrijke bijdrage kan leveren aan de aanpak van criminaliteit en overlast. ■

Frank van Summeren is congres en opleidingsmanager Jeugd en Veiligheid bij het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid en initiatiefnemer van het digitaal platform www.hetveiligheidshuis.com

Noten

1. Peter Nelissen, 2010. *Vastpakken en niet meer loslaten, een onderzoek naar de werkwijze en effectiviteit van zes Limburgse veiligheidshuizen.*
2. Frank van Summeren, 2009. *Het Veiligheidshuis, samenwerken aan veiligheid.*
3. Joost Vos, 2013. *Onmogelijke levens, botsende logica en eigenzinnige professionals.*
4. Frank van Summeren, 2009. *Het Veiligheidshuis, samenwerken aan veiligheid.*
5. Frank van Summeren, 2013. *Werk ter voorkoming van jeugdcriminaliteit, in Sociaal Bestek 6/7.*
6. Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013. *Landelijk kader Veiligheidshuizen.*